

Zemes izmantošanas un attīstības politikas instrumenti

Kā panākt ilgtspējīgu pārvaldību, veicinot zemes resursu izmantošanas un saglabāšanas līdzsvaru?

Armands AUZIŅŠ, RTU prof.

armands.auzins@rtu.lv

82.LU starptautiskā zinātniskā konference 2024
«Telpiskās attīstības plānošana»
15 MAR 2024

Zemes resursu pārvaldības (ZRP) pieredzes salīdzinošā analīze

Auziņš, A., Brokking, P., Jürgenson, E., Lakovskis, P., Paulsson, J., Romanovs, A., Valčiukiené, J., Viesturs, J., Weninger, K. ***Land Resource Management Policy in Selected European Countries.*** *Land* 2022, 11, 2280. <https://doi.org/10.3390/land11122280>

Botticini, F., Auziņš, A., Lacoere, P., Lewis, O., Tiboni, M. ***Land Take and Value Capture: Towards More Efficient Land Use.*** *Sustainability* 2022, 14, 778. <https://doi.org/10.3390/su14020778>.

Jürgenson, E., Põdra, K., Korna, I., Auziņš, A. ***The governance of land use interests: comparison of land policy instruments in Estonia and Latvia.*** PLPR 2024 Conference in TUM, 18-22 MAR 2024. <https://plpr2024.bole.ed.tum.de>

Aktualitāte un mērķis

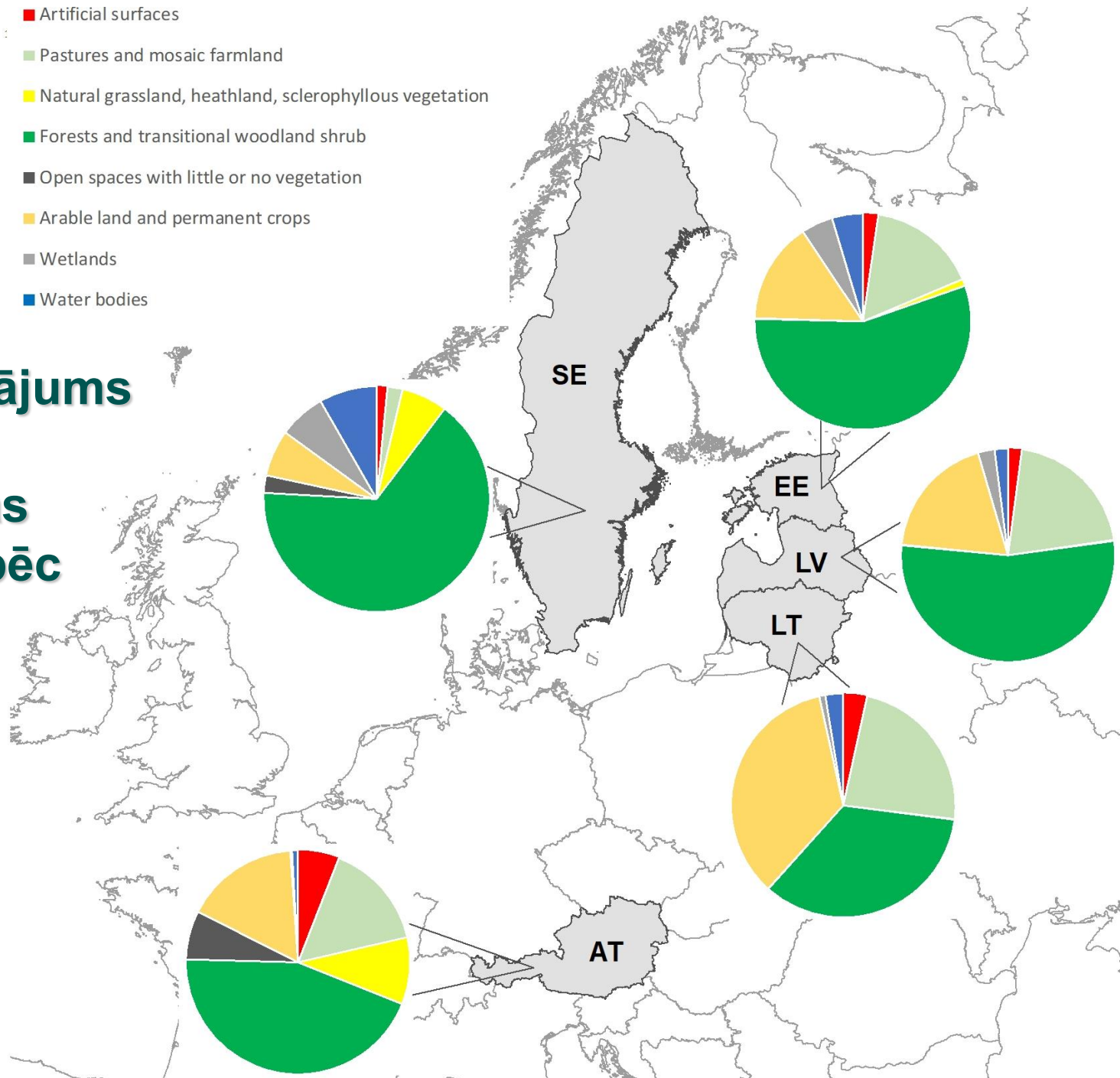
Zemes izmantošana, zemes resursu pieprasījums un ainavu pārvaldības prakse ir saistīta ar daudziem **vides, klimatiskajiem un sociāli ekonomiskajiem izaicinājumiem**, ar kuriem saskaras mūsdienu sabiedrība

Kā tiek pārvaldīti ar zemi saistītie resursi, kādi politikas instrumenti to atbalsta un kādi uzlabojumi veicinātu šo resursu ilgtspējīgu izmantošanu un attīstību?

Salīdzinošā analīze, pamatojoties uz ***kvalitatīvo pētījumu metodoloģiju***

- Artificial surfaces
- Pastures and mosaic farmland
- Natural grassland, heathland, sclerophyllous vegetation
- Forests and transitional woodland shrub
- Open spaces with little or no vegetation
- Arable land and permanent crops
- Wetlands
- Water bodies

Zemes pārklājums un zemes izmantošanas kategorijas pēc EVA datiem

Kopumā 10 pētnieciskie jautājumi, lai diskutētu svarīgākos ZRP politikas raksturlielumus

Kopējas/vienotas zemes politikas esamība

ZRP modelis

Zemes resursu izmantošanas tiesiskais regulējums

Zemes teritoriālo un fizisko īpašību ietekme uz ZRP politiku

ZRP politikas ietekme uz zemes izmantošanu

Izaicinājumi un instrumenti, kas vērsti uz ilgtspējīgu zemes resursu izmantošanu un attīstību

Institucionālais ietvars pārrobežu un reģionālās attīstības jautājumu risināšanai

Nepārtrauktas zemes resursu stāvokļa novērtēšanas nodrošinājums

Konkrētu nozaru interešu līdzsvarošana un iekļaušana, teritorijas attīstības plānojumos

Iespējamie citi instrumenti ārpus teritorijas attīstības plānošanas, lai līdzsvarotu dažādo nozaru intereses ZRP

Nozīmīgākie ieteikumi

Izveidot *platformu starpnozaru sadarbības* īstenošanai

Izstrādāt *tematiskos plānojumus nacionālā līmenī*, lai līdzsvarotu dažādu nozaru intereses, veicinot sadarbības kultūru un paredzot to saistību ar zemāka līmeņa teritorijas plānojumiem, kā arī nodrošinot pastāvīgu zemes resursu izmantošanas uzraudzību (monitoringu)

Pašvaldībām vai plānošanas (vai funkcionālajiem) reģioniem jāpieņem *stratēģijas vai vadlīnijas zemes resursu kvalitatīvam un funkcionālam novērtējumam*, lai uzlabotu plānošanas procesu, ņemot vērā teritoriālās vērtības un ietekmi uz zemes resursu izmantošanu

Pašvaldībām, plānojot zemes izmantošanu un nodrošinot tās uzraudzību, pastāvīgi (periodiski) būtu *jāvērtē ZRP efektivitāte un jāanalizē dati par zemes kvalitātes novērtējumu* savās administratīvajās teritorijās

Vienojšai zemes politikai jāizvirza mērķis *veicināt līdzsvaru* starp atsevišķu nozaru kompetencēm (interesēm) un panākt, lai politiski svarīgi *lēmumi ZRP būtu ekspertu pamatoti un balstīti pētījumos*, izvērtējot nākotnes izaicinājumus (*Science4Policy*)

Zemes izmantošanas un attīstības politikas instrumentu izvērtējums

Ierobežojumi no apbūves brīvas zemes apbūvēšanā (angl. *land take*)

Fokuss uz formālo teritorijas attīstības plānošanas procesu, bet ne uz plānošanas un īstenošanas sasaisti (*up-zoning, down-zoning*)

Izmaiņas NA – 2014.g. par apbūves ierobežojumiem; 2021.g. par detālplānojumu derīgumu un īstenošanas termiņu; 2024.g. par teritorijas plānojuma izstrādi, ievērojot izstrādātos instrumentus

VARAM vadlīnijas un kritēriji detālplānojumu izvērtēšanai un integrēšanai teritorijas plānojumos

Potenciāli attīstāmo (neizmantoto, degradēto) teritoriju izmantošanas iespēju periodiskā **novērtējuma informācija** izmantojama **zemes monitoringam**

Ģeotelpiskā informācija par reālo apbūves apmēru un potenciālu – cik lielas platības no teritorijas plānojumos saplānotās dažādu veidu apbūves praktiski ir apbūvēta vai pārskatāmā nākotnē tiks apbūvēta?

Galvenie secinājumi

Kopumā Latvijā un Igaunijā situācija ir līdzīga

Valsts līmenī nav vienotas zemes politikas

No apbūves brīvas zemes apbūvēšanas jautājumi nav reglamentēti, nav izstrādāta terminoloģija (*land consumption, land take, land sealing*) un nav politikas instrumentu

Salīdzinoši nesen tiek apzināta nepieciešamība regulēt no apbūves brīvas zemes apbūvēšanas ierobežošanu, kas izriet no ES kopējās politikas (*Soil Deal for Europe, EU Soil Strategy for 2030, NNLTby2050*)

Šobrīd Eiropas Komisija iniciējusi Augšņu monitoringa un noturības direktīvas izstrādi, nosakot kritērijus un rādītājus turpmākiem apbūvēšanas ierobežojumiem

Galvenais politikas instruments zemes izmantošanas un attīstības lēmumu pieņemšanai ir formālā teritorijas attīstības plānošana vietējā pašvaldību līmenī

Paldies!

armands.auzins@rtu.lv